

MARK W. EDWARDS, *Homer, Poet of the Iliad*, Baltimore & London, 1987, The Johns Hopkins University Press, pp. 323 + bibliografija i indeks.

Autor recenzirane knjige poznati je stručnjak za Homera. Od njegovih brojnih članaka i studija o raznim pitanjima epova dovoljno je spomenuti samo neke: "Some Features of Homeric Craftmanship" (1966), "Some Stylistic Notes on Iliad XVIII" (1968), "Homeric Speech Introductions" (1970), "Type-Scenes and Homeric Hospitality" (1975), "Convention and Individuality in Iliad I" (1980), a upravo u specijaliziranom časopisu *Oral Tradition* u nastavcima izlazi Edwardsov pregled istraživanja epske formule. Ova je knjiga bila dugo najavljivana pa je i očekivana sa zanimanjem a dobila je i prve dobre ocjene (npr. u *American Journal of Philology*).

Knjiga se sastoji od dva osnovna dijela. Poslije „Uvoda“ (Svrha i plan ove knjige – Homerski stil: neke temeljne osobine – Razmjeri i struktura spjevova) u prvom se dijelu pod općim naslovom „Karakteristike homerskog pjesništva“ u dvadeset što kraćih što dužih poglavlja obrađuju osnovni elementi homerskog pjesništva, mitologije, psihologije, društva, morala i povijesti. U drugom dijelu („Komentari“) komentiraju se odabrani prizori iz deset pjevanja ključnih za radnju epa. Slijedi još pogovor „Homerov svjetonazor“.

Od dvadeset poglavlja u prvom dijelu prvih se šesnaest bavi pjesništvom a preostala četiri „duhovnom nadgradnjom“ Homerova svjeta. To su ovim redom: 1. Bard, usmeno pjesništvo i naš tekst (podnaslovi: Bard u Homeru – Homer pjevač – Tehnika usmenog pjesništva – Postanak teksta), 2. Naracija: pjesnikov glas, 3. Jezik, 4. Metar i formule, 5. Red riječi i emfaza, 6. Pripovjedni obrasci i upotreba mita (podnaslovi: Pripovjedni obrasci većih razmjera – Pripovjedni obrasci manjih razmjera – Homerova prilagodba mita), 7. Tipični prizori i proširivanje, 8. Prizori borbe, 9. Opisivanje, 10. Govori, monolozi i karakterizacija (to su i tri podnaslova u tom poglavlju), 11. Paradigme i aforizmi, 12. Poredbi, 13. Metafore, 14. Simbolizam, 15. Zvuk, 16. Igra riječi i znakovita imena, 17. Bogovi, sudbina i smrtnost (podnaslovi: Bogovi kao religija karaktera – Bogovi kao kompozicijsko sredstvo – Smrtnici i bogovi), 18. Personifikacija i psihologija, 19. Čast, primjereno ponašanje i ratovanje (odgovarajuća tri podnaslova) te 20. Povijest i društvo (Jonija u Homerovo vrijeme – Arhaizmi iz mikenskog doba – Društvo i oružje u homerskim epovima). Odabrani komentirani dijelovi uzeti su iz 1, 3, 6, 9, 13, 14, 16, 18, 22 i 24. pjevanja. Svako od tih trideset poglavlja popraćeno je bilješkom s uputom za daljnje čitanje.

Već iz navedenoga vidi se da se radi o općem uvodu u čitanje *Ilijade* a to potvrđuje i sam autor kad navodi da je godinama predavao odgovarajući kolegij. Očito je knjiga izrasla iz tih predavanja. Iz toga proizlaze i njezine prednosti i nedostaci.

Prednosti su joj široka načitanost autora koji marljivo prati ogromnu bujicu homerološke literature. Također njegova sposobnost da ipak prosijava obilje podataka i prezentira one koje vrijedi sačuvati a izostavlja one zanemarive. Prednost je i jasnoća stila, lakoća i preglednost izlaganja, mnoštvo paralela s drugom književnošću i umjetnostima, što uklanja monotoniju.

Nedostaci su međutim također očevdini. Danas je već nemoguće napisati o *Ilijadi* knjigu od tristotinjak stranica koja bi zadovoljila i laika i stručnjaka. Zato Edwardsova knjiga bez sumnje može odlično poslužiti kao uvod i opći orijentir u suvremenoj kritici za neupućena (otprilike za razinu studenata kolegija „*Ilijada* u prijevodu“ kakvi su česti na američkim sveučilištima), ali malo će što nova donijeti upućenome. Edwards se vrlo dobro snalazi na mjestima gdje kritičari i danas lome koplja, ali osim najopćenitijih naznaka rijetko se upušta u bit sporova. Budući da je izvrsno informiran, nikada nije suhoparan niti nezanimljiv, ali ponekad čitalac ima dojam da se veći dio knjige sastoji od trivijalnosti. Od inače tako plodna autora očekivalo bi se ipak nešto više inventivnosti i novih ideja, a takve knjizi vidljivo nedostaju. To je možda učinjeno i namjerno, ali se svakako ne može smatrati prednošću.

U sintezama ovakva tipa lako je naći stvari s kojima se recenzent neće složiti. Bilo bi nekorektno isticati kao nedostatke mjesta na kojima se recenzentovo mišljenje odvaja od autorova. Zato o tome bolje ne govoriti. Ipak, ima i mjesta gdje se ovom prikazivaču čini da je pojednostavljivanje prešlo granicu dopuštenoga i da autor griješi "against light". Navest ću samo jedan primjer.

Na 319. stranici ima tvrdnji koje se teško mogu primiti bez rezerve. Tako se kaže da *Ilijada* (odnosno razmatrano mjesto) pokazuje frivolnost bogova kakve nema čak ni u *Odiseji*. Autor kao da zaboravlja Demodokovu pjesmu o preljubu Afrodite i Aresa. „Pjesnik nadilazi svoju tradiciju“ – odakle mi to znamo? „Formule se zanemaruju u korist novih izraza“ – opet optčenita tvrdnja, savršeno neprovjerljiva. Govori se o stvarima koje zahvaljujemo (ili treba da pripišemo) „originalnom geniju pjesnika“ – kao da je to uopće danas moguće. Kad govori o „problematičnim odlukama Ahileja u 9. i 16. poglavlju“, autor zaboravlja ne samo što su o tome napisali brojni kritičari nego i on sam na odgovarajućim mjestima u knjizi. A već na slijedećoj stranici (320. i dalje) naći ćemo izrazito lucidnih i svježih zapažanja. To svjedoči o – čini se – neizbježivu padu razine izlaganja u djelima toga tipa. Tako su neka poglavlja doista zanimljiva, ali je primjerice šesto („Obrasci radnje i upotreba mita“) izrazito stereotipno i slabo.

Autoru se potkradaju i protuslovlja: tako se na 137. stranici kaže da Ahilejevo (i staro i novo) oružje nije neranjivo, a svega dvije stranice dalje da je „možda neranjivo“ (“perhaps invulnerable”). Sasvim je banalna i neinformativna tvrdnja poput ove: „Život u Grčkoj i Joniji morao je uvijek biti sličan onome prikazanome na Ahilejevu štitu“ (str. 161). A koji život onog doba to nije bio?

Profesor Miroslav Marković, kome sam zahvalan za primjerak knjige, napisao mi je na zaglavlju: “A popular textbook for undergraduates“ (udžbenik za široku upotrebu dodiplomanata). Sud je možda oštar, ali teško da je neopravdan.

Zdeslav Dukat
Institut za etnologiju i folkloristiku,
Zagreb,